

Advies Expertisecentrum Levensbeschouwing en Religie in het Voortgezet Onderwijs, i.v.m. bespreking curriculum.nu d.d. 5 maart 2020

Aan Leden Tweede Kamercommissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375; 2500 BJ Den Haag

Betreft Nieuw vak Levensbeschouwing en religie in het voortgezet onderwijs

Datum 26 februari 2020

Kernboodschap: goede levensbeschouwelijke educatie voor iedere leerling in het voortgezet onderwijs

In de Nederlandse samenleving is de afgelopen eeuw veel veranderd op het gebied van zingeving en religie. Religie is voor een groot deel van de jongeren een terra incognita. Tegelijk confronteren berichten in de media hen op allerlei manieren met conflicten en maatschappelijke spanningen rond religies en levensvisies. De verschillen in levenswijze die zij tegenkomen op school en in de buurt zijn daarmee potentieel aanleiding voor toenemende maatschappelijke spanning en segregatie. Het is daarom steeds belangrijker dat kinderen in het openbaar en het bijzonder onderwijs kennis en ervaringen opdoen waardoor zij zich als mens en als burger goed kunnen ontwikkelen, en waardoor de samenleving meer veerkracht heeft in het omgaan met verschillen.

Vanuit de traditie van het bijzonder onderwijs en de actieve pluriformiteit van het openbaar onderwijs werken scholen hier nu al aan, maar een meer systeemgerichte werkwijze is nodig. Dit wordt ook onderschreven in verschillende adviezen van de Raad van Europa¹ en ondersteund vanuit veel publicaties rond de plaats van levensbeschouwing en religie in de samenleving. Op grond hiervan hebben de in Expertisecentrum LERVO verzamelde organisaties het initiatief genomen om een landelijk basiscurriculum te ontwikkelen met het oog op Goede levensbeschouwelijke educatie voor iedere leerling in het voortgezet onderwijs.

Wij vragen u

In het licht van de politieke besluitvorming ten aanzien van het voortgezet onderwijs vragen wij u om met ons te pleiten voor goede levensbeschouwelijke educatie vanuit een kwalitatief stevig curriculum voor alle leerlingen in het openbaar en bijzonder voortgezet onderwijs.

---

¹ (i) Ch. 3 “Preparing Curricula: Approaches and Concepts” en Ch. 6 “Conclusions and Recommendations”, in *Toledo Guiding Principles on Teaching About Religions and Beliefs in Public Schools: Prepared by the ODIHR Advisory Council of Experts on Freedom of Religion or Belief*, Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), pp. 39-51, 76-78. <https://www.osce.org/odihr/29154?download=true>

(ii) Council of Europe (2008), *Recommendation CM / Rec(2008)12 of the Committee of Ministers to member states on the dimension of religions and non-religious convictions within intercultural education*, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1386911&Site=CM>.

- a. Door te pleiten voor goede levensbeschouwelijke educatie voor alle leerlingen in het VO, gelet op het belang ervan.
- b. Door de voorstellen van curriculum.nu in de huidige vorm aan te nemen. Hierin zit een aantal inhoudelijke aanknopingspunten en het geeft de scholen ruimte om er invulling aan te geven.
- c. Door financieel en procedureel goede ondersteuning te waarborgen voor vakken die scholen ontwikkelen, zowel in de verplichte 70% als in de 30% vrije ruimte.
- d. Door levensbeschouwelijke educatie als vakgebied en erkend schoolvak te faciliteren in de doorontwikkeling van curriculum.nu.

Expertisecentrum LERVO bouwt het Basiscurriculum levensbeschouwing en religie

Het *Expertisecentrum Levensbeschouwing en Religie in het Voortgezet Onderwijs* (LERVO) is in 2018 gestart met twintig samenwerkende instellingen, nl. de gezamenlijk WO-en HBO lerarenopleidingen, de VDLG (vereniging van docenten levensbeschouwing en Godsdienst) en profielorganisaties VOS/ABB en Verus namens de schoolbesturen.

Na meerdere consultatierondes onder opleiders en wetenschappers en onder vakdocenten Godsdienst en levensbeschouwing werkt een projectteam van docenten, wetenschappers en opleiders momenteel samen aan de verdere uitwerking van het curriculum. Dit gebeurt in nauwe afstemming met OCW en SLO. Het curriculum zal worden uitgewerkt naar de verschillende schooltypen, rekening houdend met de verschillende uitgangspunten in openbaar onderwijs en bijzonder onderwijs. Het basiscurriculum wordt zo opgezet dat er ruimte blijft om het vakgebied deels zelf in te vullen (vgl. 70/30 verhouding curriculum.nu). In het openbaar onderwijs zal men losse modules van dit vakgebied kunnen inzetten, aanhakend bij andere vakgebieden.

De ontwikkeling zal in een volgende fase met een aantal ontwikkelscholen worden afgestemd op de situatie in de scholen. Na een grondige fase van feedback verzamelen in het onderwijsveld en bij maatschappelijke partijen, en het testen van deelproducten in de scholen zal een aanvraag worden ingediend bij OCW voor erkenning van het nieuwe vak Levensbeschouwing en religie.

In dit proces wordt dezelfde route gevolgd als bij curriculum.nu vanwege zorgvuldigheid van het proces, actieve betrokkenheid van alle partijen in een eigen rol en verantwoordelijkheid, en vanwege de herkenbaarheid waarmee het aansluit bij de veranderingsprocessen in de scholen.

Brede coalitie

Goed levensbeschouwelijk onderwijs is niet vanzelfsprekend, maar vraagt de samenwerking van verschillende maatschappelijke partijen: opleiders, bestuurders en docenten. In het Expertisecentrum LERVO zijn deze tot overeenstemming gekomen en is de support van vele maatschappelijke partijen. Ook uw steun is nodig om hierin voor de jongeren in Nederland een kwaliteitsslag mogelijk te maken. Meer informatie is te vinden op www.expertisecentrumlervo.nl. Voor nader contact of het beantwoorden van vragen om een nadere toelichting zijn wij graag beschikbaar.

Expertisecentrum LERVO,

Drs. L. (Leo) van Hoorn, onafhankelijk voorzitter stuurgroep, vanuit maatschappelijke partijen

Prof. dr. R. (Roel) Kuiper, stuurgroeplid namens de hoger onderwijs opleidingen

Mevr. M.A. (Marchien) Timmerman, stuurgroeplid namens LOO

Drs. H. (Hans) Teegelbeckers, stuurgroeplid namens de landelijke profielorganisaties

Drs. G.P.J. (Ger) van der Heijden, stuurgroeplid namens VDLG

Dr. M. (Markus) Davidsen, projectleider curriculum

Dhr. M. (Marcel) Elsenaar, coördinator VO-scholen en lerarenvereniging

Algemeen adres: info@expertisecentrumlervo.nl

Namens alle partijen die in LERVO samenwerken:

**Vereniging van docenten Levensbeschouwing en godsdienst VDLG
VOS/ABB**

Verus

Islamic University Rotterdam

Hogeschool Windesheim

Rijksuniversiteit Groningen

Protestante Theologische Universiteit

Theologische Universiteit Apeldoorn

Radboud Universiteit Nijmegen

Universiteit Leiden

Universiteit van Amsterdam

Universiteit voor Humanistiek

Vrije Universiteit Amsterdam

Tilburg University

Theologische Universiteit Kampen

Cursus Godsdienst Onderwijs

VIAA Gereformeerde Hogeschool

Fontys Hogeschool

Christelijke Hogeschool Ede